

TUTKIMUKSEN TIIVISTELMÄ:

Lääkehoitopäätöksiin vaikuttavat tekijät -kyselytutkimus lääkäreille

TUTKIMUKSEN YDINVIESTI

Tulosten perusteella lääkärit huomioivat potilaan toiveita, tilannetta ja tarpeita lääkehoidosta päättäessään. Edellytykset potilaskeskeiselle vuorovaikutukselle ja hoidolle ovat hyvät, johon myös väestöllä on todettu olevan halukkuutta. Tilanteissa, joissa potilas ei ole paikalla, lääkärit hyödyntävät sähköisiä tietojärjestelmiä usein. Lääkärien mielestä etätyöskentely ei voi korvata kliinistä tutkimusta tai vuorovaikutusta kasvotusten.

TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Suomessa lääkärien lääkehoitopäätöksiin ja lääkkeenmääräämiskäytäntöihin vaikuttavia tekijöitä oli tutkittu vähän. Suomessa aiemmat tutkimukset olivat enimmäkseen keskittyneet lääkkeen määräämisen tekniseen ja organisatoriseen toteuttamiseen. Tutkimuksia suomalaisten lääkärien suhtautumisesta potilaiden osallistumiseen hoitoa ja lääkehoitoa koskevaan päätöksentekoon ei myöskään ollut löydettävissä. Tietoa päätöksentuen tai tietokantojen käytön yleisyydestä, hyödyllisyydestä ja vaikutuksesta lääkehoitopäätöstä tehdessä suomalaisten lääkärien näkökulmasta ei myöskään ollut. Tämän kyselytutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja kuvailla suomalaisten lääkärien lääkehoitopäätöksiin ja määräämiskäytäntöihin vaikuttavia tekijöitä. Kysely sisälsi potilaaseen, yhteiskuntaan ja digitaalisuuteen liittyviä teemoja.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Lääkehoitopäätöksiin vaikuttavat tekijät -kyselytutkimus toteutettiin Fimean, Suomen Lääkäriliiton, Kelan ja Palkon yhteistyönä. Tutkimus toteutettiin Kelan myöntämällä KKRL12.3 § mukaisella rahoituksella ja osallistuvien organisaatioiden omalla rahoituksella. Kyselyaineisto kerättiin keväällä 2021 yhdeksän viikon ajanjaksolla (9.3.-12.5.) sähköisesti ja postitse toteutetun kyselyn avulla. Kutsu kyselyyn lähetettiin 8521 Suomen Lääkäriliiton jäsenrekisteristä poimitulle lääkärille. Otoksesta poissuljettiin diagnostisilla erikoisaloilla työskentelevät ja 65 vuotta täyttäneet. Vastauksia saatiin 1800: 913 sähköisesti ja 887 paperilomakkeella. Vastausprosentiksi tuli 21.

TULOKSET

Kyselyyn vastasi yhteensä 1800 henkilöä, joista 69 % oli naisia. Vastaajien keski-ikä oli 47-vuotta (vaihteluväli 24-64), 55-65 vuotiaiden vastaajien ryhmä oli suurin ja heitä oli 34 % vastaajista. Vastaajista 67 % oli erikoistunut ja 21 %:lla erikoistuminen oli vielä kesken. Vastaajista 12 % ei ollut erikoistunut.

Kyselyyn vastanneet lääkärit ovat kohdanneet usein potilaita, jotka haluavat keskustella lääkehoidostaan, osallistua lääkehoitopäätöksen tekoon ja esittävät toiveita lääkehoidostaan. Lääkärit suhtautuvat vastausten perusteella tähän myönteisesti. Lääkärit kohtaavat työssään ajoittain myös potilaita, jotka uhkailevat tai painostavat määräämään tiettyjä lääkkeitä. Pääsääntöisesti kyselyyn vastanneet kokevat tällaisen käytöksen negatiivisena. Pettymystään ilmaisevia potilaita vastanneet kohtaavat myös työssään, mutta suhtautuvat tilanteisiin tulosten perusteella neutraalisti.

Osa lääkäreistä havaitsee kuukausittain, että potilaalla on rahanpuutteen takia jäänyt lääke ostamatta, ja että potilaan terveys on vaarantunut tästä syystä.

Lääkehoidon valinnassa lääkäreille tärkein tekijä on lääkehoidon vaikuttavuus ja lääkkeen tuttuus heille itselleen. Myös Käypä hoito - ja muut hoitosuositukset olivat tärkeitä. Lääkehoidon valintatilanteissa lääkkeen hinta potilaalle on tärkeämpi kuin lääkehoidon kustannukset yhteiskunnalle.

Lääkäreillä on yleensä riittävästi tietoa lääkemääräyksen uusimiseksi, vaikka potilas ei olekaan paikalla. Näissä tilanteissa potilaan tietoja tarkastetaan yleisesti oman organisaation potilastietojärjestelmästä ja myös Kannan potilastiedon arkistosta, mutta harvemmin. Kannan Reseptikeskusta lääkärit hyödyntävät usein tarkistaakseen, mitkä potilaan reseptit ovat voimassa, selvittääkseen onko potilas hankkinut lääkkeet apteekista ja päivittääkseen potilaan lääkitystiedot potilastietojärjestelmään.

Etävastaanotto on lisääntynyt koronapandemian myötä. Iso osa vastanneista lääkäreistä oli sitä mieltä, ettei etävastaanotto voi korvata kliinistä tutkimusta eikä vuorovaikutusta kasvotusten. Lääkäreiden mielestä etävastaanotto soveltuu paremmin tutun potilaan kontrollikäynnille kuin ensikontaktiksi. Etävastaanoton arvioitiin säästävän kuitenkin potilaan aikaa ja madaltavan kynnystä asioida lääkärin kanssa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulosten perusteella lääkärit huomioivat potilaan toiveita, tilannetta ja tarpeita lääkehoidosta päättaessään. Edellytykset potilaskeskeiselle vuorovaikutukselle ja hoidolle ovat hyvät, johon myös väestöllä on todettu olevan halukkuutta. Tilanteissa, joissa potilas ei ole paikalla, lääkärit hyödyntävät sähköisiä tietojärjestelmiä usein. Lääkäreiden mielestä etätyöskentely ei voi korvata kliinistä tutkimusta tai vuorovaikutusta kasvotusten.

JULKAISUT

Ruotsalainen J, Hämeen-Anttila K, Jyrkkä J, Saastamoinen L, Saastamoinen P, Jauhonen H-M. Lääkehoitopäätöksiin vaikuttavat tekijät -kyselytutkimus lääkäreille. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea. Fimea kehittää, arvioi ja informoi - julkaisusarja 8/2021. 35 s. ISBN 978-952-7299-23-4. Pysyvä osoite: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7299-23-4>

Tutkimuslomake (kysely). Saatavilla: https://www.laakariliitto.fi/site/assets/files/5227/sll_laakehoitokysely_postilomake_01032021.pdf